deiter conceditur, ut arrepta libertas cognoſcatur, à cunctis agnitus, dum in opprobrium videtur; qui pluſquàm in clauſtris, ſaliùs videtur in vinculis; quibus averſionis excitaretur fletus, & compungeretur animus. Cæterùm aliter capitur ſtultiſsimum conſilium, ne reus mittat cum ſitula lorum: ſuffocarique à Domino præcipitur, ne hinc inde pro ludibine vagetur; quoniam illi & religioni expedit, quod in decorem conducit: religioni, ne iterùm patiatur opprobrium: illi, ne denuò recrudeſcat ſcandalum.

11 Dicit textus. *Expedit, ut ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.* Non ſat pœna ſuffocationis: cùm etiam additur *Im profundum maris.* Non ſatis in maris amaritudine ſuffocatio, ni ſit iactatio cadaveris in profundo. *Mola aſinaria*, ne poſsit moveri, nec fluctibus priſtinis hinc inde iactari, quin valeat emergere; ut iaceat ſemper, quia iacere congruit. Si alibi ſummergeretur; ubi demerſus, conſtaret,

Recludatur & Quare?

& ſimul pateſceret, quò iaceret: in maris profundo, dumtaxàt ſignaretur ſuffocatio; Chriſtuſque & maris profunda ſignat; quippe puſillis expedit, etiam neſcire, quò iaceat. *Apoſtata, vir inutilis, graditur ore perverſo, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, prava corde machinatur malum; & omni tempore iurgia ſeminat.*

Prov. 6. à 12.

Hæc è Salomone ſigna, ut à convictu removeatur Apoſtata; & qui appoſtaſià ſe præbuerunt in ſcandalum: eiſque Chriſtus in ſuffocationem deſignat maris profundum, ubi dignoſci non poſſunt; ſiquidem hinc noceant, non ſolùm ſuffocandi ſunt, ſed neſciendum ubi ſint.

Sed neſcitur. Ubi

Vernaculè: *Aunque eſtèn alli; porque no dañe ſu trato, y converſacion, ſe ha de ocultar donde eſtàn.* Quia unde ceciderunt, conſtat (ubi ceciderunt, lateat. Neſciatur ſupplicij locus, modò pateſcat fulminatum in ſcelus.

Cornel. Tac.

Vacitus de *Morib. Germanor.* cap. 12. *Proditores & transfugas mergunt. Diverſitas ſupplicij* (ait) *illuc reſpicit, tamquàm ſcelera oſtendi oporteat, dum puniuntur; flagitia abſcondi.*

Eius cõverſatio peſtis.

Conſtent ſcandala per tormenta, ne ſint ſcandala: ſummerganturque transfugæ & proditores cum flagitijs, quæ hauriuntur exemplo ab oculis: etenim puſilli ut ſimplices, ſi flagitia impunita, ſemel aſpecta; corruent impulſi præcipites in flagitia.

12 Nullum ergo vitium ſine patrono, vel quia minuitur, vèl quia à iuſtitia ſubtrahitur: de quo Seneca, *Epiſt.* 97. *Nec ante illi culpa, quàm culpæ fortuna diſplicuit. Id prava conſuetudine venit.*

Senec.

Culpa non ignoratur, ſed negligitur; quippequàm reus eiſdem vitijs fit aliquando gratioſus, quibus pravus, ſi ad patronum pervenit vitiorum fructus. Signat Guarricus. *In huiuſmodi cauſis* (inquit, ſerm. 4. in *Baptiſt. nativit.* num. 4.) *faciſe quiſquis ſibi invenit patrocinium alius infirmitatis alius ſocietatis, cui morem gerit; alius honoris quem gerit.*

Guarri.

Ex patrociniũ iniuſtum.

Totum vanitas, & totum iniquitas, quaſi dedecus illuis tumidæ auctoritatis eſſet, delinquentem à gladio non eruere iuſtitiæ, cui lex in iugulum tradidit. Modò illi placeat, quid quòd alijs in pravitatem diſpliceat? Sunt enim ſine vindice leges: ſed ſupervacuæ leges, dum abſunt vindices. Ius datur ſceleri in commune nefas. Nucan. 1. *Pharſal.* v. 37. & 2. v. 60.

———*Scelera ipſa nefaſque*
Hac mercede placent: tantoque novorum
Provento ſcelerum.

Lucan.

Unde cùm pœna ſit criminum medicina; medicandi doloribus, impuniti non dolent: ſed peius habent.

13 Thetrum ſipario pervio exponitur ab Evangelico Vate. *Miſereamur impio, & non diſcet iuſtitiam* (*Et* pro *Quia*)

Iſai. 26. 10. Et pro Quia

Peſsimum in malo, dum deſperatur etiam correptione correctio: inſanabilis enim cognoſcitur, dum non compeſcitur; ſed in ſcelere relinquitur. *Apoſtata veniet perditio, nec habebit ultra medicinam*: ſubdit Salomon.

Prov. 6. 15.

Et quare pravũ

Curare quibat dolor intimum vulnus, diſcens iuſtitiam, ex his quæ paſſus: fautorque mali detruit in perditiondem, quippe ſolicitat anxiè criminum impunitatem. Peribit qui perijt, ubi iuſtitia fugit. Spes concipi poterant in ſalutem; per correptionem, vulnerum medicamen. Unde cum fautuor iniquitatis ſubtrahant pœnam, impius ultra non habebit medicinam; quoniam unde venturum in ſcelera cruciamen, inde crudeli pietate accipit conſolationem. *Miſereamur impio, quia non diſcet iuſtitiam.* Hebr. *Nequaquàm didicit iuſtitiam.* Quia non didicit, ab illa pravus eximitur? In maiora & graviora favoribus invitatur: quod ſummum malorum, ac in ſtatus propudium, proculcatà iuſtitià, ubi debebant ſcelera: quandoquidem ſerpens gliſcit in congregatione ſcelus, dum impius videtur favoribus exaltatus.

Ex indulgentia ruit in graviora

Contere (Domine) *brachium peccatoris & maligni.* Quænam relinquet peccator errore criminum; ſi præ-

Pſalm. 10. div. v. 25.

noſcit

noſcit ad cauſam habere bracchium? *Peccatoris & maligni.* Poteſt eſſe peccator ſine malignitate; verùm nulla malignitas ſine crimine: & huius brachium ſolicitè conterendum; ne creſcat fota malignitas peccatorum; etenim ſpe protectionis ad crimen, malignus convertitur in ipſam malignitatem. Plaut. *Perſa*; Act. 2. ſcen. 2. v. 30.

Plaut.

Ex proprio ingenio mores alienos probas. Quæ non cogitat? Indicat, & ſuggerit, quæ vel ipſe non faceret; prævalente malignitate, quamvis mentiatur iniquitas ſibi: etenim denigratis alijs, techuis & technis; protectione fautoris, aſtutia malignitatis, ſpecie virtutis; quod oculis patet & cognovit orbis (uti diximus) peccatum ad pœnam quæritur) ſed nequaquàm invenitur.

Quanta fota illius malignitas.

Conteratur ergo brachium, ut conteratur malignitas & flagitium: equidem ſi impunitate prævalet, pravus nec iuſtitiam diſcet, nec medicinam habebit. Videſis dicta, *Tom.* 3. *Didaſc.* 6. *Tautolog.* 1 *Tom.* 4. *Tautolog.* 1. *à Didaſc.* 3.

14 Præterea. *Miſereamur impio, quia non dicit iuſtitim.* Hinc nullo modo meretur miſericordiam: vulnuſque iuſtitiæ infligitur, dum abſolvitur; quippe turpe quod mereatur, per quod ut pravus male meretur. *Hunc morem, peſſimum, introduci* (ait Marc. Seneca, *Controv.* 5. *ut aliquis propter hoc non pereat; quia perire ſæpius meruit.*

M. Sen.

Peccata ſuper arenam multiplicabuntur, ſi canceditur venia, multiplicatorum causà; nec erit qui iuſtè vivat, ſi peccatis vita floret. Ab Iſaia exponitur alia cauſa. *Miſereamur impio, & non diſcet iuſtitiam: In terra ſanctorum iniqua geſsit.*

Ubi Sup

Quid quod in terra ſanctorum; & ut legit Hebr. *In terra rectitudinum*? Ex loco declaratus, magis iniquus; igitur deliquit, ubi criminibus præcuditur aditus: fitque draco, ut ſerpens in paradiſo: igitur illius averſandæ curvitates ut curventur habitantium rectitudines.

Illius cõverſatio iuſtorum perverſio

Ex Sanctio hìc *num.* 21. ſubdit Alapid. *Terra Sanctorum. Si ergo hæc medicina ægris impiorum animis nihil affert ſanitatis, actum eſt de ijs: v. g. in Monaſterio viventes, impiè tamen agunt; quid ſupereſt?* Ipſi ſe damnant, iuſtitiam non diſcent, dum impudenter ſceleribus audent in pravum exemplum, pervertere iuxta legem rectitudines ſanctorum.

Alapid.

In hac terra non fovenda peccata, ſed punienda, ut percuſſorum preſſuris ſanentur vulnera, & iuſtitia cùm legum obſervantia diſcatur, à quo deſpicitur: & dum pro vulnere introducitur clementia, cum iuſtitia dediſcitur medicina; quoniam ſine punctione doloris, nec ſpecies pœnitudinis. *Ardua res eſt, eos ſapere, quibus adeſt quidvis facientibus impunitas*: ait Ioſeph. 19. *Antiquit.* cap. 2.

Ioſeph.

Sine iuſtitia in peiora, crudeliſsima clementia.

Indulgentia non eſt pietas, ſed iniquitas: igitur minimè æquum, quod rideat vitium; & quia commiſit, & quia in terra ſanctorum. Haud quadrat miſericordia, ubi pœna medicina, & ubi pœnitendorum nulla datur pœnitentia: quandoquidem quoniam in terra Sanctorum, à iuſtitia decretum maius & gravius ſupplicium. Non ergo foveatur impius: nomen eius non memoretur amplius; ſed demergatur in profundo mari, ne poſsit egredi. Detrudatur in tenebras, & non in lucem, ut tantùm reſpiciat crimen, non habens emergendi facultatem; *ne una ovis morbida* (ut Benedictus d. *cap.* 28. monet) *omnem gregem contaminet.*

S. Bene.

Sic enim diſcitur iuſtitia, patetque ex corde miſericordia; dum in excitamen pœnitudinis, traditur impius in interitum carnis. Aliter dum ſcandalum indultum, *planctus eſt, & erit in planctum.* Dum prævalent prava in pravis; ut ait vel Ethnicus, 2. *Amor.* Eleg. 19. 35.

Ezech. 19. 14.

——— *Nocet indulgentia nobis.*

Ovid.

DIDASCALIA III.

Minimè ablegenda gratia, eſto interveniat iniuria.

1 DUcitur utique in vanitates & inſanias falſas, quiſquis in ultionem fatuus fovet meditatas iniurias; quippe cùm ſæpè ex errore mentis; cogitant in vindictam proprias cogitationes: priùſque mori, dicit ſine vulnere pectus;

Quam noſtro illius labatur pectore vulnus.

Virgil. 1. Eclog v. 64.

Mentis perturbationes (ait Pindarus, *Olymp.* Od. 8. v. 56.) *impellunt in errorem etiam ſapientem*: quid ſtultum & ſtolidum ſæculi deſipientis inſequentem vanitatem?

Pindar.

Conditio inſolẽtis, ſcuto muneris

Plerunque huiuſmodi virium ſedet in fæce pectoris, fungentium honore alicuius dignitatis: ita infulis depravatà mente; ut quas iniurias fecerint iudicent fieri, vindicareque cupiant, ut plures faciant. Has ergo pudeat ulciſci, dum decet compati; cùm emanent ab honoris inſolentia, inflationis arrogantià, ſine ulla men-

mente; cuius reſipiſcentia lucet depoſito munere: etenim viliſsimè iacet uſquequaquè proiectus, qui tutus officio procedebat ſuperbiſsimè tumidus. Articulum refert, & in riſum Valer. Maximus. *L. Piſo accuſatus* (inquit) *quòd graves & intolerabilis iniurias ſocijs feciſſet; aud dubiæ ruinæ metum fortuito auxilio vitavit. Namque per id ipſum tempus, quo triſtes de eo ſententiæ ferebantur; repentina v's nimbi incidit. Cùmque proſtratus humi pedes iudicum oſcularetur, os ſuum cœno replevit. Quo conſpectu, totam quæſtionem à ſeveritate ad clementiam & manſuetudinem tranſtulit; quia ſatis tam graves eum pœnas ſocijs dediſſe, arbitrati ſunt, huc deductum neceſsitatis; ut abijceret ſe tam ſuppliciter, ut attollere ſe tam deformiter cogeretur.* Sæpè videmus huiuſmodi ſcenam, dum malè feriati cum munere deponunt inſaniam: equidem qui uſque in ſervitutem indignam redigebant iniurioſi libertatem; coram offenſis, ne damnentur, denuò exercent ſervitutem, & uſque in viliſsimam proiectionem. Quæ illorum obſequia? Indigna, ſignantia ſervilem animum; vel exhibentium obſequium, vel exercentium officium: igitur iacentium patent fœtida ſervitia, præut inolevit in poteſtate inſolentia. Qui modeſti, *dominantes in poteſtatibus ſuis* (dicit Siracides) *homines magni virtute, & prudentia ſua prediti.* Moderantur iuxta prudentiam, nequaquàm iuxta arrogantiam; oſtendentes virtutem tamquàm homines magni, haud indignitatem mediaſtini, in libera colla furentes, ut tyranni poteſtatis.

Val. M. 8. c. 1. n. 6.

Qui vilis extollitur, vilior deprimitur

Eccli. 44. 2.

Heu cœli trrræque pudor!
— Servili placuit fœdare curules.

Claud. 1. in *Eutrop.* à v. 9.

Magnique dicuntur ſuis in poteſtatibus dominantes, dum in dominium indigni recordantur ſervitutis; quoniam horum decus fœdare luto homines virtute magnos, & afficere iniuris (quia ſibi placent) ubi pleni dedecoris. *Quoniam facta ſum vilis*, dixit depoſita à dignitate Synagoga Satanæ. Ex ſervitute Ægyptiorum exijt inflata in dominium; fecitque in dignitate, quicquid paſſa in ſervitute; ſed facta omninò vilis, ut accepit honores; igitur adverſa & ei qui è captivitate eduxit, & honores in acceptionem conceſsit. Facta eſt vilis: in honore, ingratitudine; ſine honore, in abiectione: igitur dignitate depoſitâ, pudore confuſa, cœno lutoque plena, iacuit deformis, ſub pedibus illorum quos affecerat iniurijs.

Thren. 1. 11.

Qui è ſervitute, peſsimus in honore.

2 Ergo articulo. In lutum devenit, quod numquàm excogitavit. In iram iniuriæ quibant excitare offenſos; ſed illos avertit pravi Piſonis ſtatus: ſatis iudicantes in vindictam, tantæ inſolentiæ circumſpicere miſeriam: igitur nec ipſi decreviſſent dolore perciti, plenum ſordibus attolli; exhibente quamvis invitè in ultionem, ex illatis iniurijs fœditatem. Bilis ex vili arrogante movetur, ut honor læſus ſplendori reſtituatur. Iacet qui intulit: involutus luto iacet, in quod proiectus, qui facinus, uti tunc impunis, auſus; facieque plena ſordibus. Quò enim veniat, quò turpiùs iaceat? Ubi detruſus & à quibus impinget, quò per ſe venit ipſe, atque iniurioſus devenit? Indulgeatur, qui in ſe ulciſcitur: etenim vel animo infeſto, vel ſtricto gladio, ſat in pectoris lenimen, vidare in conſcientia puncta pro vindicta compaſsionem. *Non eſt, quod exiſtimes placidum, ſi iacet corpus*: ait Stoicus, *Epiſt.* 56. Quid ſi luto plenum; Quaſi non ſatis ultione, feciſſe; in opprobrium cæno iacet, publico dedecore iniuriæ, ex inferentis dedecore; igitur conſpurcatum demonſtravit corpus, quæ in honore ſuperbè decoxit animus. Unde dum in ultionem excitant ulcera, anteriùs ab hoſte ſunt vindicata; ex quorum acri vulnere, qui fecerunt, miſerendi: igitur miſeratione & compaſione digniſsimus; qui ut faciat neſcit, in ſe recipere vulnus. Ubi aliqua à puſillis animis exploratur vel levis ingratitudo; quaſi de hoſte ingruit è pectore evulſiouis cogitatio. Tædet cor, utpotè iam *tempus evellendi, quod planeatum eſt.* Quid ſi ingratitudinem perfidum pectus mutat in hoſtilitatem? Exigit hoſtilitas, ab inimicorum penitùs evellere gratias. Ad huiuſmodi facinus, numquàm debent eſſe tempus: quandoquidem crecit ſplendor gratiarum, & benefactoris meritum; ſi quod ſemel in amicitiam plantatum, ad amoris mulcimen numquàm evulſum.

Iniurioſus miſerandus

Senec.

Quare?

Eccl. 3. 2.

Iniuria haud ſuſpēdatur gratia.

3 Ex Macrobio refert Charrar. in *Vener. imag.* fol. 357. uti etiam alibi diximus; Solem pictum in dextera habentem gratias, ſiniſtrà arcum & ſagittas. Obijcitur in imagine certamen inter pectus beneficum & hoſtem: etenim umbris exhibetur lux, ut pectus amore fulgeat ut Sol. Sagittæ ergo exponuntur & gratiæ: cuius ſunt inſignia? Utriuſque: & pectoris hoſtis, ſanguinem uſque ſitientes; & cordis iniuria læſi, ab obſequio non remot; ut clareat huius charitatis ex officio generoſitas, & illius malignitate in amicitiam protervitas: igitur quotquot vel offenſus in reconciliationem evibrat amore gratias; retorquet hoſtis offendens malignitate ſagittas. Ille benefacit, ut eliceat amorem; hic iaculatūr ut effundat ſanguinem; commutatis officij, ubi bona pro malis, ſimulque retributa mala pro bonis: igitur dum hoſtis averſus gratias mutat in ſagittas; vulneratus amore, tela convertit in gratias. Hic (ut accinit Sophocl. in *Aiac.* v. 1345.) charitatis eſt honor.

Imago Solis, ſagittis & gratijs.

Quomodò utraque ad ingratū & beneficum?

Vincit virtus inimicitià maior.

Sophoc

Unde qui læſus accepit ſine iniurijs iniurias; ut indignas ſignaret, retulit gratias. Accipere ab Apolline ſagittas noluit, ſicut hoſtis gratias reſpuit; ſed commutavit Apollo, ut inimicus caderet, & beneficus floreret: equidem quæ reſpuit odioſè dona, ut gratiæ & ipſi ſunt iacula; quoniam vulneratus gratijs, ubi averſio non ceſsit iteratis beneficijs. Ex ornatu Apollinis ſagittæ traditæ Parcis, & Gratiæ tranſierunt in Militiam Cupidinis. Amor & Mors cæci ſunt. Olim ſine pharetra dormientes ſopivit nox. Surrexerunt in vulnera, ſed velut à cæcis permutata pharetra. Canit Alciatus *Emblemat.* 144.

Alter enim alterius malè providè ſpicula ſumpſit:
Mors aurata tenet, Oſſea tela puer.

Alciat.

Quæramus ſeria ludo. Victa eſt virtus ab inimicitia, dum gratijs intendit frangere averſionis tela. Mutantur mortis & ſpicula Cupidinis, dum ille utitur & ille abutitur gratijs: quandoquidem odioſæ ſagittæ mortis, vulnera impegerunt charitatis; & hoſtis gratijs eſt mortuus, quia ab amore vulneratus.

Pectus hoſti vulneratur gratijs.

4 Deus enim dicitur *Pater miſericordiarum*: dicitur quoque à Pſalmiſta, *Deus ultionum.* Qui ulciſcitur non miſeretur. Quia miſeretur ulciſcitur, exhibens hominibus ſingulariſsimam formam, qua nobiliſsimè de acceptis iniurijs nanciſci poſsint vindictam. Uſquequaquè audacter homines illum offendunt, auctoritatem proterunt, dignitatem dedecorant, geſtis amaris maieſtatem conculcant. Ille tamen miſeretur; quoniam videns illos ita proiectos, compatitur, in luto fœdè iacentes, ac erectionem præcantes. Miſeretur collatà in iuvamen gratià, ut poſsint erigi à voluntaria miſeria. Ulciſcitur, dum pro offenſis hoſtis percutitur: atque in horum varietatem officiorum Deus dicitur ultionum, Pater miſericordiarum; quia maiorem nullam iuſtitia valet cogitare vindictam, quàm ſine meritis pius hoſtibus conferre gratiam. In vitam hoſtis invehitur frequenter offenſus; quippe vulnere alieno pectoris ſanatur vulnus: Deuſque in hominem hoſtem utitur clementià; ut eius & hoſtis vulnere curentur vulnera: illius, quoniam gratiam confert: hoſtis, quia pœnitet, graviter ulciſcens quicquid audax fecit hoſtis: igitur quotquot miſericors præſtat gratias; in pœnitentis pectus ultor retorquet ſagittas. Eſt miſericordiarum pater, & criminum vindex. Ut miſericors, ad vocem clamantium pronus. Ut vindex, in inimicos ſeverus: & ubi gratijs, & pœnis oppoſita exponit, vindictam & ſimul clementiam nectit; ut dum meritò ulciſcitur, honorifice ulciſcatur: ſiquidem vindictæ eſt inſigne nobilioris, hoſtem confodere gratijs.

2. Cor. 1. 3.

Pſ. 93. 1

Iniuria vindicatur, ubi inimicus favetur.

5 Singularis Iuſtini ſententia de Philippo Amyntæ, 8. *Hiſtor.* in fit. *Miſericordia in eo & perfidia* (ait) *pari iure dilectæ.* Hæc verè, illa fictè, quia tantùm ſpecie; cùm ſubdolè inſidiaretur cunctis ſub velamine pietatis, & inſtrueret perfidiam, dum videbatur oſtentare gratiam. Hinc ſubdit: *Amicitias utilitate, non fide colebat. Gratiam fingere in odio, odia inter concordantes ſerere, & apud utrumque gratiam quærere; ſolemnis illi conſuetudo.* Hæc gratia falſa, & vera perfidia: igitur nulla maior, nec nocuior; quàm inter amicos exercere uſque in odia ſimultatem, & à cunctis iam averſis appetere acceptationem, invenientibus perfidiam, & æſtimantibus gratiam. Carpit Manilius, 4. *Aſtronom.* cap. 2. v. 74.

Iuſtin.

Quæ ſumma perſidia!

Idem.

Verba maligna novas muſſantis ſemper ad aures
Fert ore maligno.

Manil.

In utilius propoſitum dirigendum, quod vafrum pectus aſtu fovebat in commodum. Miſericordia itaque obijcitur & perfidia, ut in nexu præſtet ſumma Numinis gratia, colaturque & apprimè Deus ultionum, ubi oſtenditur gratijs Pater miſericordiarum. Perfidia dicitur, dum aliud cogitat animus, & aliud indicat opus. Numen oſtendit homo, Nemeſis à tergo inſidiatur cum flagello: ni pœnitudo pulſaverit animum; arcum ſuum tetendit & paravit illum: verùm delinquentis miſeretur ob dolorem, dum ulciſcitur propter offenſam & crimen. Inſignia Apollinis ex imaginis ſpecie, benignè ac ſeverè dividuntur utrique. Ergo ſumma Deitas diſtribuit auſpex & vindex ſagittas & gratias. Gratias homini, ſagittas in offenſam delinquen

Deus ut iugulet non hominem, ſed flagitium, educit gladium.

quenti: videturque cum perfidia miſericordia; ut ex ultione amplius rutilet clementia: igitur iaculis ultionis in offenſam, delinquens redit ad gratiam; quoniam per gratiarum telum, quaſi perfidiâ ex inſidijs interficitur peccatum. Inimicus crimine homo, ſine dolore non ſeparatur à crimine. Sunt neceſſariæ ſagittæ potentis acutæ: etiam gratiæ neceſſariæ: Paterque miſericordiarum & Deus ultionum, dividit interiacentes & ſagittas & gratias; ut longè faciat à nobis iniquitates noſtras. Hæc ars cœleſtis, & impunis, cogitata ab ingenioſa charitate cordis; quippe *ingenium* ſingulare *charitatis*: quandoquidem ſatis iniuriæ meditatur ultioni; qui poteſt gratijs inimicum interficere.

2. Cor. 8. 8.

6 Comprehenſus C. Mutius Scævola à ſatellitibus Porſenæ, Etruſcorum Regis, quem ut hoſtem interficere voluit, ſed non valuit (quoniam ira in eius impulit cædem, quem non cognoverat hoſtem) in ultionem erroris manum ſponte tradidit flammis. Tit. Liv. *lib.* 2. *ſect.* 39. Ut hoſtis pœnas lueret, pœnas luit: frequenter qui ulciſcitur, ſibi nocet. Quanta ſanè flamma vindictæ furori; ubi quippe non ultor, traditur igni? *Ipſum Porſenam oblitum periculi* (inſit Valer. Maxim. *lib.* 3. *cap.* 3. *n.* 1.) *ultionem ſuam vertit in admirationem. Revertere Muci ad tuos, dixit: & eis refer, te cùm vitam meam peteris, à me vitâ donatum.* Cuius enim laudanda virtus? huius conſtantiæ, vel alterius clementiæ? Neuter hoſtem interfecit: Scævola, quia non potuit: Porſena, quippe non placuit; vincens animum hoſtilem infeſtum, dum valuit ſed noluit in illum mittere gladium; ut vulnus ex intentione, lethali vulneris ſanaretur inimici: & in utriuſque pugna (vitæ hoſti conceſsâ gratiâ) Rex prævaluit, quia pepercit: igitur quem in amicitiam nequivit flectere flamma; ſine ultione per gratiam traxit clementia. Magnum, lædentem non lædere: magnum, non parcenti parcere: magnum valere ulciſci, ſed nolle; verùm maius offenſori benefacere: difficilius mutatur hoſtis animus, quàm vulneris corpus, partâ victoriâ, indultâ prorsùs iniuriâ, atque interveniente gratiâ; quoniam quem in caſtra recepit infeſtum, in propria victor, clemens dimiſit amicum. *Hoc ſi conſtitutum ſit* (inſit Cicero lib. de *Invention.* 2.) *ut iniurias iniurijs homines ulciſcantur; quantum incommodum*? Ex gratijs tranquillitas oritur, ac fides nectitur; dum hoſtilitas mutua ex cæde utriuſque graſſaretur in caſtris, militeſque ſauciarentur & vulneribus & odijs. Porſena per gratiam tumulavit offenſam, & in cordibus hoſtium invenit gratiam: etenim quaſi amicus ab inimicis expulit hoſtilitatem; gratijs utriuſque gentis nactus reconciliationem.

Porſena hoſti inſidianti pepercit.

Valer. Max.

Inimicitia flectitur gratiâ.

Cicer.

Et conſtruitur amicitia

7 Ethnici hoc faciunt: quorsùm ergo Chriſticolæ implacabile odium? Patuit huiuſmodi humanitas in Cicerone, qui inimicum percuſsit iaculis gratiæ; equidem cùm ſub ictu haberet, cuius ictu infelix iacuit; Gabinium ſummo ſtudio defendit atque conamine, per quem in conſulatu exul exivit ab urbe. Ita Dion, *lib.* 39. Idem in ſplendorem cum Vatinio accidit illi, nonnumquàm infeſto Ciceronis dignitati. Quintil. *lib.* 6. *cap.* 5. Noluit vinci à malo, ſed beneficentiam pugnans ſuffecit pro triumpho: equidem exhibitâ, non ſperatâ, nec expectatâ gratiâ; ad ſe benevolus traxit tot inimicorum corda. *Specioſiùs aliquantò* (ait Valer. Maxim. *lib.* 4. *cap.* 2. *n.* 4.) *iniurijs beneficijs vincuntur, quàm mutui odij pertinaciâ penſantur.* Specioſiùs utique: igitur grata vulnera, quæ accipiuntur à gratia, & mutantur in bonum averſa corda.

Lenimine gratiarum, cõverſio cordium.

Valer. Maxim.

8 *Si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipſum*: dixit Servator noſter, tot iniurijs ab hominibus offenſus. Qui ut hoſtis tot ſæculis pravè averſus, ita in offenſione tractus? Ab illis crucifigitur, & percuſſus, non retrahitur? Nullo modo: retraheretur ſimul beneficij pulchritudo. Illi iterabant offenſam: ille pro iniurijs referebat gratiam: conſtruebant exaltationem, dum extruebant honoris deformitatem: & ipſis offenſis haud oſtenditur offenſus; quoniam patet exaltatus. Quibat hoſtes uti audaces extinguere, impudentiam ſuffocare; ut citò poteſtate perirent, & ultrà in opprobria non auderent. Vel vulneratus noluit, imò iniurias gratijs ſingulariter rependit: ſuoſque habuit, quos inimicos dilectione fovit; quoniam obſequijs nobiliſsimum pectus, vulnerantes non habuit ut inimicos. Si ignominiam ut potens ulciſceretur, perſeveraret odium; quin cognoſcerent iniuriarum quàm indignum: pro dedecore beneficijs collatis (quod fieri merebantur ſagittis) motus pulſabantur cordis: ad ſeque diligentiſsimè traxit, quos favoribus percuſſit; quoniam trahuntur ex vulneribus inimicorum corda, dum non vulnera tribuuntur, ſed pro vulneribus gratia. Trahuntur homines voluntate & voluptate,

Ioann. 12. 32.

Trahuntur hoſtium corda, ſi pro vulneribus gratia.

ut

ut vel hoſtes infenſi cedant amori. Illudebant, quaſi nihil poſſet, qui plenùs improperijs, affixus erat etiam dedecori crucis. Viderunt ſigna & obſtupuerunt corda. Dederunt in manum, de qua non poterant ſurgere, qua poterat regiè tot iniurias vindicare. Nihil non noxium expectare quibant, ab eo quem ut hoſtes etiam in cruce vexaverant. Oppoſitum fuit iudicium, cùm invenerunt obſequium: illoſque Chriſtus traxit ſuaviter in pectus, à queis fuerat crucifixus; quippequàm illicium cordis, atque magnes voluntatis, promptas invenire gratias, qui pro tot probris illatis tunc merebantur ſagittas.

Bernar.

9 Ulteriùs. *Beneficium onus dulce, ſed cui ſentit*: ait Bernard. ſuper Pſalm. *Qui habitat*, ſerm. 15. n. 1. Homines uti hoſtes crucifixum infamantes, ignorarunt; & præ ira inſenſati non ſenſerunt. Tunc beneficium erat grave, quoniam ſine ſenſu, qui ſervabantur favore. Cum ſenſu redditum dulce, pro malis ratione gratiæ. Cognoverunt ut hoſtem odiſſe, quem debebant ſummè amare: illorumque corda rapuit; ubi ab his læſus non læſis; quoniam per gratiarum liberam exhibitionem, traxit illos, etiam hoſtes in criminum pœnitudinem. Deinde: Ille & illi ante in cruce exaltationem, inimici erant adinvicem, ſed cum diſcrimine in inimicitijs, iuxta deſideria cordis. Illi proculcantes eius legem, verùm hic illorum exoſus crimen. Ni gratia intercederet, inimicitia nonnumquàm perſeveraret; illis mittentibus ſagittas iniquitatis, & illo fungente poteſtate vindicis. Dum magnoperè læſus, quo illi cruciamina merebantur; obſequia per amorem inferuntur. Cognoverunt in officijs onus dulce: & illicò etiam inimici tracti, factâ reconciliatione; ſiquidem per læſi ab illis collatam benevolentiam, gratijs pro iniurijs pervenerunt ad gratiam. Denique. In animis hoſtilitate amaris, ſemper reſpondent vulnera vulneribus; queis mutuò recedit per indignationem animus. Regeritur offenſa, ut pateant odia. Vulnus repellit, gratia pro vulnere trahit, quia elucet amor cordis, ubi ſupplicium pro iniurijs. In cruce multiplicabantur probra: pro illis à læſo ſpargebantur obſequia: percuſſum illicò cor, eò quòd tunc beneficiũ ultrà ſpem. Viſa gratiâ, revertebantur percucientes pectora ſua: & ex quibus rapuit corda ſine violentia; quippequàm ab iniuria ad illum converſus animus, dum viſus magis læſus magis munificus. Sic enim hoſtes traxit,

Per illã, peccatores trahuntur in pœnitentiam.

Flectitur pectus, ſi mulcetur inimicus

Qui vincit ſemper, victis ut parcere poſſit. Ut alio dicit Ovidius, 1. de *Pont.* Eleg. 3. v. 57. Tunc enim beneficentior; ubi iniuriarum magis urgebat in hoſtes dolor.

Ovid.

10 Prædixerat per Prophetam: *In funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis; & ero eis quaſi exaltans iugum.* Multa occurrunt. Quinam funiculi Adam; ut aberrantes traxerit in cruce maximè, ad ſe? Criminum pœnitentia, qua ſtatim delentur crimina: ait hîc Hieronym. Funes fiunt in dolores; & funes peccatorum ceciderunt in præclaris; quoniam medicus cœleſtis non mittit dolorem in dolorem, ſed in ægroti atque furentis ſalutem, ut furorem cognoſcat, & voluntariæ infirmitatis pœniteat. Hinc dolores ex funiculis iurè dicuntur vincula charitatis, perſonato amore in ipſa ſeveritate: igitur funibus verberat, dum manum aggravat, ad delinquentium cruciamen, ſed dumtaxàt in criminum correctionem. Punit ut emendet, non ut puniat: atque funiculos tamquàm charitatis nominat; igitur in ſupplicijs amoris flagellantis intuitus, haud ægrotantis interitus, ſed per dolorem ex vulneribus ſalus. Alapide hìc, ſubdit: *Sicut ex amore Adamum naturâ ſimul ac gratia & amicitiâ donavi; ita & vos poſteros eius donabo.* Difficilis periodus, etſi accedat pœnitudo. Pœnitentia ſupponit malum, quod luget. Deus Adamum gratiâ & naturâ creavit. Necdùm contraxerat crimen, quod eius macularet conditionem. Si dolor ex peccatis pœnitentia eſt, quomodò tracti peccatores in funiculis innocentis Adam in quo tunc nec levis criminis maculæ? Appoſitè: hæc eſt poteſtas atque virtus pœnitentiæ. Reddit ſanè immaculatos, quos excipit planè immundos. Clarificat, quos peccatum deturpaverat. Illuſtrat quos crimen deformando dedecorat. In priſtinum ſtatum reſtituit; quos dolor culpæ ad ſe traxit.

Oſee. 11. 4.

Deus mittit dolorem, in ægrotantis ſalutem.

Alapid.

Effectus pœnitentiæ.

Præteritus vitæ donabitur error.

Succinit Iuvencus, 2. *Hiſtor. Evang.* v. 80. conferunturque pœnitentes parenti Adamo in ſtatu Iuſtitiæ originalis; quoniam vera pœnitentia ita delet radicitùs culpam, quaſi dolentes, peccatis nullatenus amiſiſſent innocentiam. Quaſi nix alba ſunt, quæ ſanguine flevit cor: quod fuit nigredo, iam candor: coloris priſci nec color: pœnitentia ita mutavit ſpeciem, ut negaret præteritam conditionem: filioſque refert plorantes ad innocentem Adamum; quippequàm erroris præteriti neque ſignum. Aptè Bernardus de *Converſion.*

Iuvenc.

Dum exterminat maculã, reſtituit innocentiam.

ſion.

ſion. ad Cleric. cap.7. num.12. *Beatum hominem miſeria facit ? Nec mirum, ſi ad huius dignationis magnitudinem expaveſcit.* Fecit enim de tenebris ſplendeſcere lucem; & claret novum, naſci ex umbris ſplendorem. Vide dicta, *Tautolog.* 2. *Didaſc.*2.

Bernard

11 Ergo propoſito noſtro. Tracti ſunt homines in Adami *funiculis, in vinculis charitatis.* Ut tractus eſt ille, etiam nepotes trahendi. Verùm quomodò tractus? Ab amore & charitate. Ex pulvere terræ eduxit, gratijs & donis ornavit, orbis præſidem conſtituit; verùm ille auctorem & benefactorem calcatâ lege deſpexit. Hoſtis eſt factus, qui invenit gratiam amicus (propriè *Invenit*, quoniam minimè quæſivit) ſed proceſsit ingratus: offendit & intimè, quem debebat adorare. Stat Deus offenſus: verùm offenſor immotus. Ad iniurioſum venit, & hunc tamquàm hoſtem fugit, haud ullam expectans à læſo gratiam; ſed ſupplicium in furoris iracundiam. Longè à læſo, vel Numine, cogitatio: *Eduxit illum à delicto ſuo:* tuncque traxit, dum offenſionem liberaliter indulſit; quippe vincula cordis ex vinculis charitatis, videntis ab illo conferri gratias, cuius immeritò ab homine deſpiciebatur maieſtas. Si rigore cauſam excuteret, hoſtem in amicum non attraheret. Gratijs inimicum fovit, & averſum à ſe ſtudioſè convertit; quin perſiſteret averſus, & pertinacem meritò abſorberet chaos. Unde hoſtem, vel durum cùm flectat, quiſquis deſpectum tamquàm officium remunerat; lædentem non ſolùm amore mulſit, ſed traxit: igitur fugientem flexit obſequium, & hoſtem fecit amicum. Hæc ſunt charitatis vincula, gratia ſcilicèt pro offenſa: ut hoſtium vinciantur corda, ne ſint hoſtilia: quandoquidem nexu reconciliationis, interventu charitatis, læſor cedens, læſus favens, per reſtitutam gratiam, redit uterque in priſtinam amicitiam. Iam onus gratiarum ſentienti dulce, & iugum ſuave. Hinc additum: *Et ero eis quaſi exaltans iugum.* Sublevat, vel aggravat? Excutit, vel opprimit? Dum vincula à charitate ingenioſa; vinciunt, dum franguntur vincula, cordibus in iugum ductis, per vincula charitatis. Servus eſt peccati & vindictæ, quiſquis deficit à lege: deſpicit enim præcipientis maieſtatem, non obſervando tenorem. Amore vindicis pro vindicta, occurrit gratia: & dum pro ſupplicio obſequium, maius imponitur iugum; quoniam, quia fracta ſervitutis vincula, præ libertate, in vinculis manent corda. Sic prævaricantes ut convertantur ad cor, gratijs pro iniurijs trahuntur in funiculis Adam. Quid amor factis, ubi verba ligant homines?

In Deo æſtimabilior gratia, quò maior in homine reſiſtentia.

Sapient. 10.2.

Indultâ offenſa, corda inimicorum tracta.

Ibid.

Per amorem quæ nam libertatis vincula?

12 Ita vindicis iniuriarum gratia, ſed adhuc elevatur eius magnificentia. Illis, qui in eius incumbebant opprobria, crucis excogitata indedecus ignominia: meditanter dixit: *Cùm exaltaveritis Filium hominis; tunc cognoſcetis, quia ego ſum.* Quid inimici cognituri, in eius per ludibrium exaltatione? Erat ſummus & ſummè ab illis offenſus: quomodò (quis eſſet) cognoſcendus, exaltatus? Quia ſolus ille iniurijs poterat reſpondere favore; quod neſciebant inimici. Non arbitrabantur gratiam, illis indulgere iniuriam; iudicantes ultionem prætermitti, quia nequibat vindicare. Dum ex cruce accepit exaltationem, eius cognoverunt poteſtatem; & quis eſſet, cognoverunt; dum gratias pro ſagittis miſſas ab illo notarunt; extollentes excellentiam, dum non experti vindictam; igitur ſummum, ad ultionem iniuriæ in manu gladium habere, atque ſuſpendere gladium. Sic ſtare, haud opus deſpectæ imbecillitatis, ſed vehementioris amoris, generoſitate pectoris. Non fuit auctoritatis impotentia, ſed cordis æſtuantis flamma: igitur pepercit, indulſit, haud quia facere ultionem etiam deſpectus non valuit; ſed quia ut corda vinciret, penitus noluit. Cognoverunt ergo in exaltatione, quis eſſet in cruce. Ex maieſtatis præſtantia, fulſit offenſi excellentia, culmen gratiarum, & amantis officium: etenim exaltatum cognoverunt potentem; in vindictam qui noluit exercere poteſtatem. *Bonus ille eſt, qui malos fert, nec malis infert mala:* dicit Novar. *Umbr. Virgin.* Excurſ. 78. n.735. Ultrà extollitur Chriſti charitas, ut eius eluceat in inimicos benignitas, dum eos non ſolùm non lædit, ſed & favet, potens iniuriam repellere, & iaculis vindicare: potens inferre vulnus, dum accipit: potens hoſtem occidere, ut velit: verùm cùm floreat gratia, modò poteſtas præ amore oſtendatur impotentia; quis ſit, cognoſcitur clarè (parcens illi) vel ab hoſte, qui dum accepit vulnera, ſi vellet potuit inferre.

Ioann. 8.28.

Summũ ulciſci amore poſſe, verum nolle ulciſci.

Novar.

Amor Chriſti in hoſtes quantus!

13 Perficit iſta, qui inventus eſt ſine macula. Fecit enim mirabilia in vita ſua. *Quis eſt hic & laudabimus eum?* Hoſtibus reſpondet Chriſtus: *Cùm exaltaveritis filium hominis, tunc cognoſcetis, quia ego ſum.*

Eccli. 31.9.

ſum. Ille ſolus & excelſus, etſi opprobrijs ſaturatus. Ita inimicos cognovit, dum crucifixit. At unde? *Potuit facere mala, & non fecit.* Hæccine poteſtas: præfulget amoris in hoſtes claritas. Qui pro malo non valet inferre malum; iniuriæ aut fortunæ cedit: qui valet, & non refert; ut inimicos vincat, poteſtatem ſuam invencibilem vincit. Primus non laudabilis: victus ſui victor, ſublimis: Chriſtuſque ita cognitus, quando in cruce ab hoſtibus exaltatus; quia mala malis non fecit, neque vulnera dolens vulnerantibus retribuit, quantumvis potuit. Valuit ulciſci, ſed præpeditus amore, & vinculis charitatis; ut illos traheret, indignè tractus ab illis: igitur vel hoſtium corda trahuntur in gratiam; cognoſcentium, in vindictam à potente ne noceat, alligari potentiam. Ampliora (quis eſſet ille cognoſcentes) cognoverunt; ubi inimici uſque ad mortem vulnerarunt. Plus ex amore in maieſtatem vindicis? Plus amoris, quàm expreſsit in vinculis poteſtatis. Plus eſt? Plus: quod potuit fecit, dum hoſtes amans, nequaquàm fecit, quod potuit: igitur pro ludibrijs ac opprobrijs potens inferre vindictam; ut devinctos haberet, contulit gratiam. Hanc excellentiam, appetentes gloriam (de *Ioſepho Patriarch.* cap.1. inquit Ambroſius) *omnes didicimus, & ſervare non poſſumus.* Hoc eſt obſervare, non conamur. Repugnat naturæ, quod lenocinium rationi, conferens excellentiam, hominem elevantem ultra naturam: quandoquidem ſi magnum, hoſtem non lædere, maius diligere; maximum profectò generoſè benefacere.

Verſ. 10.

Mirabilis, & excelſus.

Ambroſ.

14 Laudes Octaviani Auguſti refert Plinius, & pondere laſſus, inquit: *In ſumma Deus ille* (loquitur ethnicè, quod fiebat ab hominibus ſolemniſſimâ apotheoſi) *cœlumque neſcio, adeptus magis, an meritus.* Diſcrimen quod cogitat, dubium inter Catholicos irritat: etenim cœlum homo quod non meretur; gratiâ Dei & meritis adipiſcitur. Ut homo Auguſtus evectus in ſupremam dictaturæ ac imperij dignitatem: unde ergo Numen?

Plin.

Mortale cœlo non poteſt iungi genus.

Quantumvis ardens evexit ad æthera virtus; ut ait Seneca in *Hercul. furent.* v.446. & hic eruditiſsimè è varijs AA. Delr. Si impoſsibile ratione conditionis, quid ut tranſiret in naturam Numinis? *Deus ille: hærede hoſtis ſui filio, exceſsit;* ſubdit Plinius. Pater Tiberij in probrum & exitium Auguſti, partes ſecutus erat Antonij. In poteſtate poſitus; iniuriæ oblitus, quaſi non fuiſſet offenſus. Potens ulciſci ligavit poteſtatem, ne ultione læderet hoſtem: imò cùm iniuriæ vindictam cierent, atque gratiam removerent; fecit cum filio inimici, quam nequibat ſperare etenim ultra hominem, quaſi mutatus in Numen, totum imperium libentiſsimè contulit, quaſi qui hoſtis, ut amicus demeruiſſet. Pro vindicta, facta gratia: & ita eximia; ut quantumvis vagaretur cogitatio, nulla maior in imperio: verùm in ſe maximum refundens honorem, hominibus hominem celebrantibus ut Numen: equidem ab illo pro iniurijs hoſti inſignis gratia donatur; quaſi meritus malè officium demereretur. Aptè & ſerè Ovidius d.

Senec.

Auguſti facinus inſigne.

Tu veniam hoſti ſuperato ſæpe dediſti;
Non conceſſurus quam tibi victor erat.

Ovid.

15 Occurrit gratæ menti plauſus demeritus Agni. *Dignus eſt Agnus, qui occiſus eſt, accipere virtutem & divinitatem:* dicitur. Sermo fit Chriſti innocentis; qui tamquàm agnus ab inimicis occiſus in ara crucis. Verùm difficile captu, quomodò qui Deus habebat; divinitatem, quia occiſus, accipere quibat? Senſus litteralis proprius, *Dignus cognoſci uti Deus.* In noſtrum propoſitum ſingularis in plauſu nitet decor, quem in eius commendationem conſtruxit amor. In cruce antequam occideretur, hoſtium ſuſtinuit opprobrium, inſultantium ſubivit uſque ad indigna ludibrium: fecerunt enim in eum quæcumque voluerunt; attamen ille ſine motu in ultionem: dignuſque dicitur accipere ex cruce divinitatem; quoniam ita mira indulgenter manſuetudine patravit, ut eſſe Numen, profectò mereretur, ſi non eſſet. Hinc meritis datur *virtus*: id eſt, poteſtatis thronus; quippe dumtaxàt dignus poteſtatis, qui in poteſtate non recordatur ultionis. Latè dicemus hic *Didaſc.* 5. à num. 9. Dignus ſanè poteſtate, qui in illa nec dolet vulnere, nec pungitur morte: imò in iniuriarum molimen & artificium conſtituit non ſolùm obſequium; ſed in vulnerum vindictas, pectus habet totum apertum ad gratias.

Apocal 5.12.

Quiſquis in dignitate, non recordetur iniuriæ.

16 Fiat ergo, quoniam occiſus, de poteſtate in divinitatem tranſitus. Unde igitur dignus, ut declararetur Deus? Dicitur cauſa, qua dignitatem meretur. *Feciſti nos regnum & regnavimus.* Magnum opus! Rex erat & in gloria, cui omnis poteſtas data & in cœlo & in terra. Cui tanta auctoritas & maieſtas, cui tanta

Verſ. 10.

Chriſtus hoſti converſo in amicũ, contulit regnum.

atque

atque talis magnitudo ; offenſus fuit ab Adamo, cuius filius totum humanum genus, patre offensà converſo in hoſtem, protervè factionem communis hoſtis ſequentem : Chriſtique ut Numinis fulget celebrata gloria, conceſsà homini inexpiectabili gratià ; quoniam dum ovans a terra in cœlum diſceſsit, hæredem filium hoſtis totius imperij reliquit. O magnus! Pro iniurijs confers gratias, & (ut accinit Crucius)

Cruc. *E cœlo foves, doniſque ſecundas.*

DIDASCALIA IV.

Blandà nil ſævius irà.

1 DICIT Cornel. Nepos, de *Bell. Troian.* lib. 1. Acuitur gladius iuſtitiæ in oleo miſericordiæ. Radij clementiæ convertuntur in fulmina, & ipſi ſunt iacula ; quoniam peccatores oculos clauſerunt ad ſplendorem, & corda prava ſentiunt è nubibus ignem.

Senec. *Nunc ira, amorque cauſam*
Iunxere : quid ſequetur?

Inquit Seneca in *Medea*, v. 866. *Adiutoria parva ſeu numero, ſeu magnitudine ſua, magnæ paſsioni difficilè poſſunt paria pronunciari, aut eius deſtructioni ſufficere* : ait Ioann. Signoret. in *Symbol.* ad *Aphoriſm. Hippocrat.* & Cicer. 1. *Offic.* in eodem ſenſu, idemque propoſitum. *Medici* (inquit) *leviter ægrotantes leviter curant, gravioribus autem malis, periculoſas curationes & ancipites adhibere coguntur.* Quodnam enim remedium, ubi nullum ? *Nemo* (ait Seneca de *Clement.* cap. 14.) *ad ſupplicia exigenda pervenit, niſi qui remedia conſumpſit. Super quo percutiam vos ultrà, addentes prævaricationem* ? Rebellibus perfrictæ frontis, duriſsimæque cervicis, filijs Iudà, dicebat Dominus, illorum ſatagens curare vulnus. Tantæ medicinæ tædet medicum, & non piget ægrotum ? Adhuc viret plaga ? Nil mirum : cuncta tentata, verùm vomicæ haud fuerunt medicina. Putrida membra ſecanda, quippe peſtis ſuffuſa medullis. Nec valuit ferrum nec ignis. Ergo quid? Super quo percutiam vos ? Quid debui facere & non feci ? Eſt aliquid ultrà ? Adhibebo ſanè tamquàm medicamina ; ſed laborabo fruſtrà : etenim indocilia corda nec convertuntur plagis nec beneficijs. Quid ultrà faciam ? Super quo percutiam vos : Nemo ad ſupplicia pervenit, niſi qui remedia conſumpſit.

(Signoret. — Cicer. — Senec. — Iſai. 1. 5 — *Vbi ſumma mala acerba debet eſſe medicina.*)

P. Syr. 130. *Crudelem medicum intemperans æger facit.*

Patet intemperantia languentium : neceſſarium venire in diriſsimum ſupplicium: & ut effulgeat in pœnam, vel converſionem novi medicaminis efficacia ; non retorquendæ calamitates, ſed fulmina.

2 Dicit noſtra Tautologia. *Tempus plantandi ; & tempus evellendi, quod plantatum eſt.* (Eccle. 3. 2.) Terribilis ſanè peccatoribus vox, quorum pravus cæcus animus, arbitratur ſtolide numquàm adventurum tempus : etenim evellet iurè iuſtitia, quæ in criminum pœnitudinem plantavit miſericordia : Faciet enim cum Iuda, idem quod fecit cum decem tribubus Iſraël: monuit profectò clementia ; ſed blandà nil ſævius irà. Tot cladibus immiſsis, acriores erant vires inolitæ infirmitatis, quin removeri poſſent à vitulorum turpiſsimà adoratione, quam furiosè tot diebus foverant pectore. Quaſi cogitabundus Dominus in corde confert, an parcat, an puniat. Si corripit, omninò deficient verbere ; quia non eſt, quò ſedeant plagæ. Si indulget, gliſcet audacia ; quaſi conceſsà facultate in crimina. Quomodò obtinebit in refractarijs indultum, non ſentientibus in doloribus tormentum? Clamat iuſtitia : vociferatur clementia. Ira & amor iungent cauſam ? Percuſſa miſericordia vocat iuſtitiam. Huic ergo cauſa detur, ut illos perſequatur, donec deficiant. Si plangunt, plangant. Quod moritur moriatur : occidatur quod occiditur. Incorregibilis animus hos habet exitus. Cæterùm cum homo converſioni ſubiaceat, ut ſe cognoſcat ; tempore forſitàn pœnitebit criminis, atque adveniet remiſsionis. Unde pro nunc cauſa iuſtitiæ ſubrogetur clementiæ : quæ quidem eſtò vulnerata videatur ſimul per antiquatum crimen, ſibi conſulet in averſorum hoſtium reconciliationem. O Bone Deus, magnificus in ſanctitate ! Quis ergo ſimilis tibi ? Nihil eſt ſecundum opera tua: merita hominum excedis & vota. Expectavit: ſed quid inde ? Expectavit. Vinea erat acerba: quid ex illa niſi vinum amarum, & fel draconum ? Expectavit ut faceret uvas, & fecit labruſcas. Quid ergo faciet ? Clementia nocuit.

(*Cauſam iuſtitiæ amor Dei dedit clementiæ.*)

Senec. *Thyeſt.* v. 514. *Peſsimam cauſam noſtram*
Hodierna pietas fecit.

3 Expectavit ; ſed in illum, obſequium uti ſagittam impunis ingratitudo contorſit. *Converſum eſt* (ait) *in me cor meum : pariter conturbata eſt pœnitudo mea. Non faciam furorem iræ meæ? Non convertar, ut diſperdam Ephraim; quoniam Deus ego & non homo.* (Oſee. 9 à 8.) Iam ergo decretum irrevocabile, clementiæ fulmine etenim quæ bile commotà præ ira cogitavit iuſtitia in acerbitatem, clementia ab illis calcata commutavit in furorem. *Converſum eſt in me cor meum* : inquit. Quò erat ? Inter homines, queis cor tradiderat. In corde & amor & gratia eſt : & traditum dilectis receſsit cor ; quoniam propter ludibria præ clementia facta gratiæ, amorem divinum compulit, ab hominibus recedere. *Converſum eſt cor meum*, & *In me*: dicit. Iacta eſt alea. Quæ priùs ſaucia, ab hominibus iugulata iuſtitia : & cum per ſe ad gratiam ut faveret, videret hominem, & nequaquàm hominis ingratitudinem ; illi indulgere voluit, quantumvis ſe reſpexiſſet: etenim cor intendit ſæpeſæpiùs deſpicientem, dum illum gratia vocabat in gratiſsimum amorem. Emphaticum eſt : *Conturbata eſt pœnitudo mea.* De quo pænituit, vel quando, dum ita dolet ? Cùm creviſſent ſcelera, ad tribunal Numinis acceſſerunt iuſtitia & miſericordia ; ut hominum impudentem arrogantiam corriperet, vel ſaltem haud indulgeret ; quippequàm ex indulgentia, nil videbatur in mundo niſi malitia : impunes iniquitates, & quotidiè maiores, quoniam impunes : iuſtificatà iuſtitiæ causà, ex ipſa querula oritur miſericordia (quæ ſæpenumerò acceperat confuſionem in dedecus, dum in pœnitudinem illà pulſante vocabatur animus:

(*Revocat quia indulgētià crimina ampliora.*)

Euripid. *Quæ nunc benignitas cum ſontibus nominatur,*
Vitam omnem connivet in improbitatem.
Nullus enim iniuriam faciens, pœnam luit.

Ita Euripid. in *Scirone.*) Deus commotus eſt in iram : pòſt in clementiam ; gratijs ſperans homines converti, ſi rationales, quia ex ſupplicij ſuſpenſione dignabantur, eſtò indigni beneficijs ; quibus ducti, ut placarent Numinis iram, tandem, tandem convertendi in pœnitentiam. Ita pœnitudo Dei, qua pravius hominum cor: & cùm creſcerent flagitia, eius penitudo dicitur conturbata ; quippequàm indulgentià iniquitati:, facti ſunt corde lapideo, ſcelere inſolentiores. Tumidi fiunt & ſuperbi pietate magnoperè confidentià indulgentiæ. Exequendum & irrevocabiliter per clementiam, quicquid decretum per terribilem iuſtitiam, nullaque erit in ſupplicio revocatio, ne iterùm conturbetur in pectore pœnitudo. Pravæm illorum cor. Nulla iam ſpes clementiæ, ubi nulla pœnitudinis ſpes. Veneno fecerunt pharmaca ; ubi pietatis tædet amorem, atque amoris pœnitet etiam pietatem. Decrevit ſupplicium, & revocavit decretum. Malè ceſsit, quod de hominis converſione cogitavit : pœnitudoque ſuſpenſionis ſupplicij huiuſmodi ſpe (cùm eius, præ iniquitate, anxie conturbaſſet cor) ſupplicia irrevocabilia efficaciter firmavit ne iterùm pœnitudinis in offenſam pœniteret : quandoquidem dum decreta iuſtitiæ uti clemens revocavit flagitijs multiplicatis; revocationis pœnituit.

(*Deū pœnitet indulgentiæ, dum pro illa hominē non pœnitet culpæ.*)

4 Amor odit inertes : quapropter ut in iuſtitutum excitaret, & aberrantes in viam recto tramite duceret ; pictus eſt olim, ſine ſagitta arcu dumtaxàt verberans teſtudinem. Epigraphe : *Ab irato teſtudo fugatur amore.* Vide Othon. Vænium, *Emblem.* 46. Ita homines devios clementià ducebat amor; ſed ex benignitate amorem percuſsit dolor ; ita ut pœniteret indulgentiæ, cui dignatus reſpondebat pravitate. Unde arcum ſuum tetendit, atque ſagitis paravit ; ut cùm ſontes, uti pridem recurreret ad amorem, invenirent iracundè ſaggittantem. Ad victoriam futuram de Civitate Hai, quam ſuam cogitavit illius civitatis Rex ; elevatio clypei fuit Iſraëlitici Ducis, ut proſternerentur hoſtes. *Dixit Dominus ad Ioſue : Leva clypeum, qui in manu tua eſt, contra urbem Hai.* (Ioſue. 8 18.) Apud Siracidem, 46. 3. *Rhomphæas.* Hebr. *Haſtam, lanceam.* Adi Serar. hìc, *quæſt.* 6. Literaliter facùl exponitur, quia quandiù duravit pugna, habuit clypeum elevatum in lancea. Ergo noſtro articulo. Omnia in figura contingebant Hebræis. Ioſue itaque fuit imago N. Salvatoris in ligno Crucis. Conſule Maluend. hìc. In illo igitur habent homines arma ; queis de cunctis inimicis reportetur victoria. Verùm quo intuitu modò dicitur gladius, & modò clypeus ? Clypeus defendit, gladius icit, lancea perfodit, telum ſauciat, iaculum vulnetat; quòd omninò expulit clypei protectio, quapropter ne percutiamur, confugimus ſub ſcuto. Unde mutatio ? Ex pravitate iteratà peccatorum : etenim commutarunt in gladium, quod erat, ne ſauciarentur, validiſsimum ſcutum.

(*Totus iuſtitiæ rigor, iratus amor.* — *Peccatores clementiā mutant in iram.*)

5 Ita in pugna contigit peccatoris, qui renuit protectionem divinæ benignitatis. Illos ducebat arcu ſine ſagittis ne vul-

vulneraret, ſed amore duceret; ut vidit Ioannes: *Qui ſedebat habebat arcum*: quem etiam habebat ante throni conſpectum: *Iris erat in circuitu ſedis.* Amorem ita divinum fovebat vel iractum pectus, ut metuentes, datà ſignificatione fugerent à facie arcus: verùm rebelles flocci fecerunt clementiam, urgentes amorem, ut arcui imbelli imponeret irritatus ſagittam; ſibi videntes quia ſemel & iterùm clementiam invenerunt in pravitate, non numquàm inventum ire. Videbant clypeum paternarum viſcerum abundantià pietatum; quin removeri vellent ab inolità iniquitate. Credita eſt cauſa iuſtitiæ. Appoſuit arqui ſagittam: ſtrage cucurrerunt in clementiam: verùm quam pridem reſpexeran uti ſcutum, ut illos transfoderet habebat in maxu telum. Fruſtrata eſt ſpes, quia ſæpe moniti, noluerunt reverti: deciderunt à cogitationibus ſuis, circundati malis: igitur clementiam, quæ invitaverat ad gratias, invenerunt in illos torquentem & retorquentem ſagittas. Sumpſerunt gravati preces, ubi iam completæ illorum iniquitates: quo in ſtatu minimè vindex iuſtitia, ſed ipſa miſericordia: etenim lanceas in illos indignabunda miſit, quæ totà vita ſub ſcuto protexit. In arcu quo collocaverat dulces ſagittas pietatis, in eo paravit uti offenſus vaſa mortis. Sagitas ardentibus effecit: clementiam vindicem miſit: equidem cùm peccator, uti in clypeum illam reſpexit, pro auxiliatricè frequenti miſericordia, invenit gladios, pila, tela, iacula: ſimulque extremam calamitatem, ubi firmiorem fixerat expectationem: quippe fulminantem haud exploravit iuſtitiam, ſed ipſam miſericordiam. Experitur dominum, quem cæcè ſpreverat prium.

Apoc. 6. 2. & 4. 3.

Unde ſavor, inde furor.

Telū iuſtitiæ in manu clemētiæ

Horret adhuc animus,
Dum ſtupet, & tanto cunctatur credere flagro.

Claud. Gil. d. bell. v. 8

6 Dixi ſæpe ex Pier. Valer. *lib.* 34. *cap.* 15. apud Ægyptios ſepulchrum ſignificari per cor. Modò emblemati nova fax. Summum in ſignificationibus patet diſcrimen, morte vitam iugulante, & vivificante corde; combinatione contrariorum impropriâ, quantum mors diſtat à vita. Non impropria, quippe hominum ſcelera faciunt convenire contraria. In corde amor Dei ſignatur erga aberrantes homines; quos gratijs cupiebat trahere vel aberrantes. Sepulchrum, eius iuſtitia, cui illorum tradidit noxa conficiendo ſagittis ut interrirent, quia gratijs noluerunt audire amorem: corque centrum gratiarum, eſt inſigne ſepulchri; quoniam amorem vident tamquàm mortuum à corde. Quod vita fuerat, mors eſt: cordi indocili reſpondit divinum cor. Iuſtitia tendit in mortem rebellium: clementia benigno corde in medicamina vulnerum; ſed noluerunt ſanari, quippe noluerunt converti, iudicantes in amore uti ſæpe habere clypeum; quamvis iuſtitia irata ſtringeret gladium, perſeveranteque cordium iniquitate, iuſtitia fit cor clementiæ; quippequàm mortuà clementia, à qua totus fons gratiarum ex tunc in iuſtitia hebebit inviolabile ſepulchrum. Revelatur enim ira Dei de cælo ſuper omnem impietatem; haud quia fecerunt, ſed quia continuarunt crimen; ſperantes amorem vanà fiducia, quia illudusque in indultum oſtia pervia: verùm cùm ab illis portæ clauderetur impetè perſiſtente pravitate; inquirentes à pietate modò auxiliatricem gratiam, in cordis ſepulchro invenient defunctam miſericordiam. Cor enim divinum (quia deliciæ eius, eſſe cum filijs hominum) gaudet favere, & ſtudia dilectionis demonſtraret. Quia in illos vehitur & non invehitur, illius grutia impudenter deſpicitur: convertiturque in ſepulchrum, cor divinum cum favoribus deſpectum; quia cùm gratiam cor pravum dedignatione noluerit, ipſemet amor ſagittis vità privabit. E terra in cœlum aſcendit iuſtitia, iuxta illud Prophani, 1. *Metam.* fab. 4.

A peccatoribus ſepelitur clemētia

Ultima cœleſtium terras Aſtrea reliquit.

Ovid.

Timuit, ne in terris vulneraretur? Placida, ſola vulnera. In cœlo ſine capite eſt collocata cum Libra; ut refert Cœl. Gregorius lib. 1. *Hieroglyph.* cap. ultim. Si abſque capite nitet in cœleſtibus, ſignum planè quod iugulata ab hominibus. Verùm vivit, & in cœlum aſcendit, ſecum ferens libramen, ut ſumeret inde ultionem: etenim quicquid homo deliquit, iuſtitia de cœlo proſpexit. Seneca in *Medea*, verſ. 433.

Iuſtitia iugulata

O dura cum ſævit & cum parcit!
O Sancta, ſi cœlum incolis, iuſtitia!

Senec.

7 Verùm cur in cœlo habitat iuſtitia, quando in terris neceſſaria? In hominum inevitabile ſupplicium. Clementia habebat in cœlo thronum. E cœlo expectamus quantumvis indigni, gratias: inde nobis amor, benigniſsimaque pietas: & ubi thronus clementiæ, ſolium iurè collocatur iuſtitiæ; quippequam inde deſcendent vehementiora tormenta, unde

unde mittebat amor ampliſsima beneficia. pluet tanequàm cœlum malis, dum ſufficitur iuſtitia pro gratia amoris: nullumque habetur effugium, dum habetur in pietatem cœlum clauſum: quandoquidem quod patebat ad munera, peccatis hominum tantum aperitur ad tela. *Pluit Dominus ignem de cœlo*, ut eſſet ſceleratis acerbiſsimo exterminio. Ignis in cœlo, & è cœlo? In igne Dominus dijudicavit, & flammis iniquitas pœnas luit. Ignis ſymbolum rigoris: cœlum eſt ſedes pietatis. Quia ibi clementiæ thronus, ad cœlum preſsi clamamus: & ignis in ſupplicium deſcendit de cœlo, dum illud criminibus perpetim provocat homo; etenim ita excrevit deſpectu Numinis crimens; ut hoſtem fecerit vel in cœlo ipſam pietatem. Severitas illa fabricata eſt ab amore; ut ulciſceretur quæ ſuſtulerat indigne: vocabat in gratiam gratijs, & ſontes deſpiciebat benevolentiam amoris. Tæduit, caſtigare inſtituit. Clamarunt, ſed nihil valuit: cœleſtique cuncti abſumuntur flammà ac igne vorante; quippe iuſtitia cum fulmine erat in throno clementiæ. Serò enim movetur ira: verùm ubi abuſu gratiæ inſolentia; haud habet ultione quietem, donec de minimo ad maximum redigat omnes in cinerem. Neſciebant in cœlo iuſtitiam eſſe, quoniam ibi adibant ad thronum gratiæ, cuius confidentia gliſcebat audacia in ampliora flagitia. Unde cùm amor iratus ſit implacabilis: illo iure commoto de cœlo cecidit ignis: etenim ut ſcirent in cœlo defunctam eſſe clementiam, ibi in conſpectu gentium ſuam revelavit iuſtitiam.

Inde hominibus acriora tormenta, unde deſcendebat gratia.

Gen. 19 24.

Iuſtitia in throno clementiæ.

Polluto nequit animo mederi:
Morte ſananda ſceleris inſania.

Senec.

Ut accinit Seneca in *Hercul. furent.* v. 1260. Dicunt (ut ibid. proponitur) coram cœlo:

Sucurre Genitor, ſive te pietas movet,
Seu triſte fatum, ſive violata decus virtutis.

Idem.

Turpatum virtutis decus: non datur clementiæ locus. Prævaluit iniquitas: ab illis defecit pietas: & ut ſatiare poſſet conceptam indignationem, ab ipſo iuſtitiæ throno reſumpſit fulmen.

8 Fulmen in clementiæ ſymbolum, in thoro collocatum, ſomno ſopitum, excuſsit Nerva, ut ait Pier. Valerian. *lib.* 43. *cap.* 31. Indicat ſigna iuſtitiæ, ſed ob clementiam etiam vel fulmen requieſcere. Unde & quorſùm habet clementia iuſtitiæ inſignia? Ab hominibus indignis cœli clementià: equidem cùm intimè vulneretur, dum homo & gratia & gratijs abutitur; in eius intenſiorem pœnis inflictis dolorem, è lectulo in quo dormiebat flammeum excitavit fulmen. Iuſtitiæ propria eſt iniquitatum ultio, pro quibus clementiæ intererat miſeratio: modòque fulmen iuſtitiæ occupat & in cœlo dextram clementiæ? & iurè, hominibus abutentibus gratia, quam libenter concedebat divina miſericordia: ab hacque vindicta ſumitur, quando iuſtitia in peccatores iraſcitur; quippe vehementem valdè accipient pravi dolorem, ex eo quòd deſpexerint miſericordiæ dulcedinem. Ne adijcias peccatum ſuper peccatum; vel de propitiato pectus debet eſſe tremulum. Ne dicas: Miſeratio Domini magna eſt: multitudinis peccatorum meorum miſerebitur. *Miſericordia & ira ab illo citò proximant.* Patiens ſanè eſt: verùm minimè, ut tuum indureſcat cor, & iteres offenſam; quoniam apud offenſum ſpontè inveniſti gratiam: ſimulque exponuntur eius miſericordia & implacabilie ira; quippequàm intenſior ira, ab ipſa inverecundè ſpretà miſericordia. Pende: *Cùm iratus fueris, miſericordiæ recordaveris*: dicit Domino Habacuc. Perperam pravus intelligit teſtimonium, eùm habeat ſaniorem ſenſum: eruntne ſupplicia Domini ita ſuavia, ut vel in ipſis fungatur miſericordia? Vel uſu miſericordiæ, erunt profectò acerbiſsimæ pœnæ. Quantum in diſcuſsione à iuſtitià integerrima tormentum, dum ſummus dolor demonſtratione pietatum? Plus iraſcitur, eò quòd amore conceſſas gratias, perfrictà fronte conflaverunt in ſagittas. Cognoſcitur lubricam noſtram fragilitatem, atque in prava ferventem inclinationem. Indulſit, pepercit, aliquando corripuit, ut illex dolore ſaperet, tribuens ſæpe fragilitati conditionis, conatus inordinatos perſpicuæ malignitatis. Cùm reſpiceret naturam, vocabat in auxilium miſericordiam; augentibus hominibus criminum gravitatem, quoniam felices habebant clementiam auxiliatricem. Minimè valuit indulgentià criminum, ut recederent dignati à regyratione peccatorum. Receſsit miſericordia, invectà in ſupplicium irà, in quà miſericordiæ recordatur, ubi in fulminum evibrationem compellitur; quoniam inſtabit in vectementiorem pœnam, recordari quam habuerat cum illis miſericordiam. Spe clementiæ, cor pravum ſtuduit iniquitati. Fiducià miſerationis fiebat iteratio criminis, quaſi aufugiſſet cum fulminibus iuſtitia, miſeri-

cor-

Fulmen cur emblema clementiæ?

Unde clementia irata?

Eccli. 5 7.

Hab. 3. 2.

Quia fecit gratias, recrudeſcit pietas

cordiæ præſentià: unde cùm gratijs abuterentur adverſus benefactorem, hoſtem fecerunt pietatem: Deuſque noluit in pœnas fulmen ſuſpendere, tantæ miſericordiæ in ipſos recordatione: imò impulit clementem ſua conditione in ſuppicium, ipſa memoria recordatione gratiarum.

9 Perpropriè clementia fulmen. Cælum non quoties tonat, fulminat. Dum fulminat, cladem infert: dum tonat, terret: ſic peccatores monet: ſed confidentia vanà, dum illis videtur tonare; ſine ullo ſenſu percutiuntur fulmine: quandoquidem antequàm ſenſu percepta, ſtrages fulminis facta. Non aliter accidit in amore, illum dum tædet indulgentiæ: etenim ingratitudine percitus mittit fulmina, quin ullus cogitet vibrari poſſe à clementia. *Fulguratio eſt fulmen non interras uſque perlatum: fulmen eſſe fulgurationem, uſque in terram perductam. Fulmen enim cadit eadem neceſsitate, qua excutitur. Poteſt ergo nubes, ſalvà, quam continet, aquà, ignm parte aliquà ſui reddere, ut ſæpe alia pars ligni ardet, alia ſudat: ſed ubi valentior ignis, quàm humor eſt; vincit.* Ita Senec. 2. *Natural. qq.* à cap. 21. Per ignem notatur amor; fulgurat offenſus, ut paveſcat ingratus: fulminat, dum deſpicitur, nec amori reſpondetur, ictis in mortem, qui fulgurantis non conceperunt formidinem: unde icti amiſerunt vitam, ſine recurſu in optaram pœnitentiam; quoniam illos apprehendit flamma terrifici fulminis, iudicantes uti pridem, coruſcationem amoris. *Præ fulgore in conſpectu eius nubes tranſierunt.* Sed quid tranſitu fulgoris? *Grando & carbones ignis.* Contraria ſunt, verùm utrumque fabricavit pravum cor. Mittebat amor coruſcationes, ut igne gratiarum molleſcerent corda; cæterùm fulgoribus in grandinem ſunt converſa. Inde glacies, unde oriri debebat incendium cordis. Inde intenſius frigus, unde pectoris æſtus: & dum præ ſe fertur tenacitas grandinis ſignantur carbones ignis; quia conſumpſit ardor ignis, quos invenit reſiſtentes: etenim quæ corda, illuminatrice gratià converſa in grandinem, tamquàm ignis carbones fulmen reduxit ad cinerem. Aqua quibat lachrymarum fulminis ſopire incendium: verùm doloris nec leve veſtigium, quo fulmen à clementia retineretur. Fulmen cadit ea neceſsitate qua excutitur: pereuntque vibrato à clementia fulmine; quia invenit corda frigidiora grandine. Fulgura multiplicavit, ſed non conturbavit eos, quoniam in cordibus prævalebat frigus. Intonuit de cœlo, ut timerent flammam: inſpirationibus crebris dedit vocem ſuam; attamen ſemper prævalebat grando cordium, quin unquàm apparerent fontes aquarum, per quorum humorem, arceretur fulmen. Unde cum in converſionem cordium, irrita flamma gratiarum; obdurationi grandinis, reſponderunt ad unguem carbones ignis: etenim amor ipſe ex igne perpendens frigus; miſit ſagittas & diſsipavit eos, trudens in barathri flammam, quia renuerunt accipere diſciplinam, & adverſus frigus cordium ſuſcipere pœnitentiam.

Fulmina vibrata à clementia.

Senec.

Cur non terretur peccator vel ubi fulminis terror?

Pſalm. 17. 13.

Cor illius gratijs indureſcit.

Horrendum magno quaſsit ſub pondere fulmen.

Virg in Ætn.

10 Perſpicuiùs articulo. De fulmine ſubdit Seneca d. *cap.* 22. & 24. *Eſt enim illi æquè ſursùm iter atque deorsùm. Poteſt ergo fieri, ut nubes ignem percuſſæ reddant. Si ignem permittit ire quò velit, cœlum repetet. Ubi eſt aliquid, quod eum ferat, ab impetu ſuo avertit.* Fulmen exhalatione terræ fit. Ni terra in cœlum materiam fulminis exhalaret, cœlum uti ſerenum, non excureret. Senſim aſcendunt, & vapores leves in nubes formantur; quæ quidem in terræ gratiam, quippe deſinent in pluviam. Ignis exhalationum, ſuperiùs inveniens contrarium; recedit in centrum, ubi gradatim efformatur fulmen (propter oppoſitam ignis & frigoris qualitatem) erumpens vel ſurſum vel deorsùm, quò faciliorem invenerit exitum. Clementia in exhalatione ſignatur, quæ in nubem vertitur, favens gratià multiplici hominibus, & corda illorum irrigans de ſuperioribus. Invenit contraria in eius favorem, cordium nimirùm frigiditatem, quàm ſuperare conatur criminum indulgentià; ne concitetur adverſus ingratos ira. Qua ſuavitate in converſionem ducuntur, magis in flagitijs indurantur. Videns ergo pectus favore frigidum, recedit ignis in centrum, quo fit fulmen, quærens exitum, qui ſæpe ſursùm, ne hominibus ullam inferret noxam, quos illà coruſcatione vocabat in pœnitentiam. Nec ideo commota corda, eſtò nubes clementiæ fulmine gravida: pereuntque miſeri, fulmine miſericordiæ; quippequàm quæ facta pluvia gratiarum, apparet in ultionem pharetra fulminum: etenim concutiuntur uti fulmina, protritâ gratiâ ampliores amaritudines, ab ipſa nube pietatis; eò quòd Numen in gravitatem ſupplicij, recordatur iracundus habitæ miſericordiæ.

Senec.

Pereunt ſontes miſeri fulmine miſericordiæ.

De-

11 Denique, & aliter, in eundem ſenſum, ac reſipiſcentiæ iniquitatum propoſitum. Meditanter moribus imitantur peccatores, quod ſtolidè operabantur Thraces. *Dum tonat fulguratque* (refert Herodot. *lib.* 4. *n.* 26.) *in cœlum ſagittas excutiunt, Deo minitantes, quod nullum alium præter ſuum eſſe arbitrantur.* En ſymbolum proterviæ hominum, dum minax propter ſcelera crepat cœlum: igitur ſuum Deum cupiditatem habentes (quaſi valerent in cœlum) ſtant pugnaces; irridentes iuſtitiam, & eo tempore quo potiſsimè debebant implorare clementiam. Sine formidine; ſine timore multiplicant ſagittas peccatorum, ubi propter illa, ut doleant, tonat & fulgurat cœlum, quaſi cœlum retorquere non valeret, quæ tela peccator miſerit: de quo *Tom.* ſeq. ad illud *Tautolog.* 2. *Reddens retribuet.* Ergo articulo præſenti. Tametſi ſcelerati mereantur fulmine de cœlo percuti; miſericordia, ne impœnitentes pereant, abſcondit fulmina in nube. Tonat, fulgurat, ut reſipiſcant; antequàm nubem ignes diſſecantes exeant. Nubes percuſſæ verſus terram reddunt ignem: & iniqui in fulmine inveniunt mortem; quippequam exitum fulminibus dedit ab ipſis in cœlum miſſa ſagitta, quæ ne perirent, in nube abſcondit miſericordia. Si ignem nubis, quò velit permittitur ire, cœlum repetet. A curſu connaturali avertitur, ſi aliquo rapitur: & ut fontes extinguat, venit deorsùm; quia ſagittis emiſsis in nube præbuerunt exitum. *Si fugientes gehennæ pœnas, ad vitam perpetuam volumus pervenire* (infit in *Regul. Sanct.* prolog. N. Glorioſiſs. Benedictus, Pater) *dum adhuc vacat, & in hoc corpore ſumus, currendum; & agendum eſt modò, quod in perpetuum nobis expediat.* Modò, dum in hoc corpore & tempore ſumus, quia forsàn non erit tempus. Currendum, ne antequàm accedamus pœnitentiæ, fulmen triſulcum egrediatur è nube; & dum fugimus pœnas, peccatis in cœlum remittamus ſagittas: igitur in hora mortis factum placebit; quod ni fieret, anxiè vellet eſſe factum, ne in manu clementiæ, fulmen videret iuſtitiæ; quippe prætermiſſa gratià, & abdicta criminum indulgentià; graviſſimum prorsùm, irati amoris ſuſtinere fulmina. Quiſnam ergo proteget, ſi amor expulerit?

Herodot.

Ipſi ſibi ſupplicia ſumunt.

S. Bened.

12 Averrit ergo peccator faciem ſuam, ne videat in finem; ut revocet, dum vacat, ſtultam cogitationem: etenim ſi recordaretur finis, reſiliret à peccatis. *Sordes eius in pedibus eius, nec recordata eſt finis ſui*: dicit Ieremias de anima peccatrice, ſub metaphora deſtructæ Ieruſalem. Animæ profectò peſsimum, in fine vitæ recordari ſordium. Diximus, *Tom.* 6. *T.* 8. *D.* 6. *à n.* 9. Pendenda ſequentia. *Depoſita eſt vehementer, non habens conſolatorem.* Non vidit in quæ ventura, ideoque peccatis cumulabat peccata. Poſuit mendacium ſpem: & cùm videret mendacium, pavit cor; quoniam inter voluptates lactata, à ſe invenitur decepta: ſiquidem voluptatis ac deliciarum floſculos, palpat in cruciamen tribulos. Vertere conatur oculos ad bona, nec videt ulla. Conſiderat planè (ait Bernardus de *Human. condit. cognition.* cap. 2. n. 6.) *quàm diſtrictus veniat æternus iudex, & ante ſeveritatem tantæ iuſtitiæ, quas rationes vitæ ponat. Si enim cuncta opera, quæ intelligere potuit, devitavit; ventura coram iudice, quæ in ſemetipſo non intelligit, pertimeſcit. Creſcit pavor. Recogitat* (ſubdit de *Inter. domo*, cap. 3. n. 9.) *quanta bona Deus fecit nobis non rogantibus, neque deſiderantibus, imò recuſantibus: quàm multa peccata dimiſit nobis, & à quantis periculis liberavit. Quanta dignatio pietatis fuit; quòd ingratos, & in multis contrarios, à tam multis peccatis cuſtodivit gratia Dei, in quæ potuimus cadere, ſicut in alia multa cecidimus.* Hæccine incutiunt formidinem, verùm non deſperationem. Quænam ergo provocant in depoſitionem animi? In cœlum miſſæ ſagittæ, abdixiſſe clementiam, ſpreviſſe gratiam, calcaſſe continuas inſpirationes, odiſſe præſcripta legis, reſpuiſſe vel memoriam pœnitudinis, in peccatis perſtitiſſe, faciem ignoraſſe pœnitentiæ, ampliori ſtuduiſſe gravitati criminis, fiduciâ miſerationis, irritando ipſum amorem, ut in ultionem abiectum ſumeret fulmen, quippe in cruciamina, *furor eſt patientia læſa*: dicit Publ. Syrus, v. 225. & Hæchtan. in *Microc.* Emblem. 8. ex quo etiam Boiſſard. *Emblem.* 30.

Thren. 1. 9

Periculoſa, pœnitentia ſera.

Bernard

Quæ invincibiliter irritant clementiam?

P. Syr.

Carceribus ruptis, tandem patientia læſa
Fit furor & iuſtum neſcit habere modũ.

Hæchtan.

Læſus amor, furor.

In Amoris divini tribunali, etſi amor iratus, cum ipſa iuſtitia eſt modus. Vehementer illo inſpecto trepidat pectus, deponitur animus. Unde? non eſt ibi Amor? etiam Furor. Inde ſine pœnitudine dolor. Nullum reſpicit hinc inde vertens oculos auxilium, quippe cœlum fecit ferreum: caditque vehementer animo, non habens

con-

conſolatorem; quippe adverſatricem habet ipſam deſpectam pietatem.

13 Ergo afflictio quanta, non habere, quò poſsit vertere lumina! Quantum tormentum; quin ullus ſit, qui extendere poſsit manum? Deponitur vehementer in tribulatione cor. Regnat metus ſine ſpe: etenim nullum poteſt expectari iuvamen, dum videt anima amorem, torquentem in illam fulmen. *Diem iudicij timere: gehennam expaveſcere*: monet N. Patriarcha, d. cap. 4. Cur enim nectit utrumque? Ne deſpiciantur dona divinæ clementiæ quæ confert continuò gratiam, diſsimulando exceſſus in pœnitentiam, ignibus iuſtitiæ abſconditis ſub denſa nube pietatis: iungitque Benedictus pavorem gehennæ, atque timorem divini iudicij; quia in iudicio mala cauſa, promptaque gehenna, ſi modò adverſatur cauſæ, quæ uti pietas debebat cauſæ favere: equidem cùm ſummus amor deſpicitur; anima vehementer afflictione deponitur, videns vibravi acriora pondere fulmina, ab ipſa toties immeritò deſpecta miſericordia. Torqueatur Statius, 1. *Achill.* à v. 674. Anima

S. Bened.

Prompta gehenna, deſpectâ gratiâ.

—— *Silet ægra premitque nefas: acerbas*
Hauſura pœnas. Adbuc in corde manebat
Ille diu deceptus amor.

Statius.

14 Impius Ioacim, quia ſæpe monitus ſerviebat idolis, traditus fuit à Domino tyrannidi ſervitutis. Deus è vinculis eduxit, è captivitate liberavit, ut reſipiſceret; ſed renuit. Religionem ſimulavit; igitur exteriùs apparebat religioſus, cùm eſſet ſummè prophanus: quandoquidem nihil abominabilius cœlo, quàm animus idololatra ſub habitu religioſo. Introrsùm turpis, ſpecioſus pelle decorâ: & ut accinit Horatius, 1. *Epiſt.* 16. v. 54.

Hypocriſis abominabilis.

Spe fallendi, miſcebit ſacra prophanis.

Horat.

In fruſta conciſus cecidit, & ubi cadaver eius nudum apparuit; ſimul patuit cultus cordis, & cuius in gloriam Numinis. *Reliqua abominationum eius, & quæ inventa ſunt in eo.* Hieronym. in *Hebr. tradit.* hìc infit: *Inter cætera mala, quæ geſsit; etiam hoc fecit in corpore ſuo, quod Dominus prohibuit dicens: Neque ſtigmata facietis in corporibus veſtris: quæ poſtquàm mortuus eſt, in corpore eius inventa ſunt.* Idem Lyran. Comeſtor, in 4. *Reg.* cap. 39. Moyſ. Maimonides in *Halachòth Beth habbechirà*, cap. 7. & Nos in *Ephemer.* 12. *Novembr.* à n. 8. Prætermitto, etſi opportunum noſtro propoſito, Nabuchum, qui illi ob fractam fidem pepercit, eductum è catenis in regnum reſtituit; trucidari mandaſſe: etenim cordolium pectori, decreviſſe diram mortem, in quo invenerat inexpectatam pietatem. Perfidus Ioacim, qui propter ſcelera tot pertulerat mala, ſimulaverat cultum, ſed in corpore habebat inuſtas imagines idolorum; quæ poſtquàm mortuus eſt, in illo cum abominatione inventæ ſunt. En divinum iudicium, & examen peccatorum, quo illuminantur à Deo abſcondita tenebrarum. Abſconditur, quænam ſint impiorum machinationes, quænam artes etiam ſub prætextu religionis. Ideo ipſi ſecum portant formidinem, depoſiti vehementer, quin habeant conſolatorem: & in morte inveniuntur ſigna & inſignia; ut cunctis clareat damnationis ſententia: etenim patet in morte, quodnam Numen toto corde adorabatur in pectore. Quò enim in morte verteret lumina? Ad idola?

2. Paral 36. 8.

Hieron

Peccator à quo fautus, morti addictus.

In morte patet, quod Numen coluit.

Numen ubi eſt? Ubi Dij?

Ovid.

Patet Numen, ſed non ab illo cultum, imò deſpectum; quod toties per bona & mala, in quibus oſtendit gratiam, vocarat in pœnitentiam, nolentem ab idolis ſeparari; quorum imagines impreſſas habebat corpore. Unde in morte, percuſſus fulmine, detruſus in tartara, ab amore etiam percuſſo, qui invitaverat clementiâ. Blandâ nihil ſævius irâ. *Immitior, quia toleraverat*; ut ait Tacitus, 1. *Annal.* cap. 20. & Ovid. 6. *Metam.* fab. 7. In malos,

Corn. Tacit.

Scelus eſt pietas.

Ovid.

DIDASCALIA V.

Iniuria faciliùs fertur, quàm infertur.

1 PARADOXUM irato videbitur, & etiam ſine iudicio dictator, vel cor habere aſininum, quaſi natus in opprobrium; oſtentans tamquàm inſignem virtutem, animi degeneris viliſsimam abiectionem: maximè cum irato nihil reputetur nefas, ſi eius aliquomodo dedecoratur exauctoramine auctoritas. Unde Publ. Syrus in *Mimis*, v. 223. ait:

Iratus etiam facinus conſilium putat.

Publ. Syr.

Poſt cuius ex abrupto functionem, quàm ex iniuria maiorem patitur amaritudinem: igitur iniuriam tulit, & etiam ultionis acerbitatem pertulit, ex qua maiores ſolicitudines, quæ quidem advenientes evaneſcerent, ſine complacentia ultionis. Ex ira iniuria procedit, quam inimicus in-

Incommoda vindicta.

infert. Ex iniuria vindicta, qua ultor avidiſsimè gaudet: totumque offenſæ molimen, ut deſtruat inimicum & ultorem: etenim ille cadit, quia iniuriam fecit; & hic multis ſe exponit, quippe unam ulciſci placuit. Miſera profectò complacentia, in qua maior dolor aſſumitur, quàm deponitur. Satius eſt vulnus honoris ſanari, quàm dedecus dedecore ulciſci: equidem plerique honoris quærentes auctoritatem, amiſerunt ſtolidiſsimè honorem; & ſtulta futilique vindictâ, facta maiora doloris medicamine vulnera. Dicitur vulneris amplitudo, ſtylo Hebraïco, de quo nobis ex profeſſo, *Tom. ſeq. Tautolog.* 2. à *n.* 17. ubi: *Vindicaverut vindictam.* Haud dicitur *Offenſam*, cui reſpondet ultio: ſed *Vindictam*, quæ quidem ſupponit factam: ſignaturque meditanter *vindicare vindictam*; ne quis offenſus meditetur offenſam: quandoquidem quærens auctoritati decus, recipit maius in auctoritate vulnus. Non ulciſcitur, ſed ſauciatur. Eſt, quo magis doleat, quippe vulnera exulcerat. Creſcit dedecus, dum patet ulcus. Unde offenſam vindicans habet maiorem offenſam, ubi ultoris ultores vindicaverunt vindictam: ſi quidem cùm ex ultione ſentiant ſentiri dolorem, ægræ ferri amaritudinem; addunt dedecora honori ſuper illatum dedecus, & vulnera ſuper vulnus. Pudent ſanè, eò quòd iniuriam fecerunt: ubi ultor videtur, pudorem excutiunt: etenim ex ultione offenſam vocant iuſtitiam, quam cognoverunt offenſam. Iuvenal. *Satyr.* 16 à *v.* 19.

2. Mac. 9. 42.

Qui ultione dolorem deponit, maiorē aſſumit.

Ultio, etſi iuſtæ defertur cauſa querelæ,
Efficiunt conſenſu magno curabilis ut ſit
Vindicta gravior, quàm iniuria.

Iuvenal

In his certaminibus, ut Iuſtinus, 4. *Hiſtor.* ait: *Melius, vinci, quàm viciſſe*: igitur dum amiſſa ultione quærunt, poſſeſſa ſtolidè amittunt. Indicat Seneca, 2. de *Ira*, cap. 32. *Multi* (inquit) *leves iniurias altiùs ſibi demiſere, dum vindicant. Sæpe autem ſatius fuit, diſsimulare quàm ulciſci.*

Iuſtin.

Senec.

2 Docuit Plato offenſus, quomodò homo valdè ex dedecore decorus. De illo ergo Valer. Maximus, *lib.* 4. *cap.* 1. n. 2. *Miror* (inquit) *quod in Xenocrate diſcipulo ſuo, tam conſtanter moderatus fuit. Audierat eum de ſemulta impiè locutum: ſine ulla cunctatione criminationenem reſpuit. Inſtabat certo vultu index, cauſam quærens, cur ſibi fides non haberetur. Adiecit: non eſſe credibile, ut quem tantoperè amaret, ab eo invicem non diligeretur. Poſtremò cùm ad iusiurandum inimicitias ſerentis malignitas confugiſſet, ne de periurio eius diſputaret; affirmavit, numquàm Xenocratem illa dicturum, niſi ea dici, expedire ſibi, iudicaſſet.* Ethnici hoc faciunt: & in pectore Chriſticolæ in æternum vel apprehenſum manet altâ mente repoſtum? *Si ob factam contumeliam ſimus implacabiles* (infit) Hieronym. in 18. *Matth.*) *& propter amarum verbum, perpetes habeamus diſcordias; nonne nobis videmur, rectè redigendi in carcerem?* Intolerabile dicunt iniuriæ pondus, quippe patientiâ inſoleſcit inimicus. Non ergo vitijs componenda vitia, maximè cum ſequantur maiora incommoda: plus nocitura ira, quàm iniuria: faciliùſque feret iniuriam, qui tulit iram. *Puerum ætas excuſat, fœminam ſexus, extraneum libertas, domeſticum familiaritas. Nunc primùm offendit? Cogitemus, quamdiù placuerit. Sæpè & aliàs offendit? Feram, quod diù tulimus. Amicus eſt? Fecit quod noluit. Inimicus eſt? Fecit quod debuit. Prudentiori cedamus, ſtultiori remittamus.* Ita Seneca, 3. de *Ira*, *cap.* 24. Sine periculo vindicta non ſit, traitque ſecum, de quo ſæpius doleat cor. Haud vulneri remedium deſert, cuius medicina maius periculum affert. Non infectum ultione, quod ſemel factum, ſed regeritur; & gliſcit inimici complacentia, quoniam vellicant in dolorem impacta vulnera. Remedium eſt, nullum quærere remedium, & confugere in oblivionis pharmacum. Ita enim vincit, qui ſe vincit, qui ſupra iniuriam magnitudine ſe extollit. *Illud non venit in dubium* (ſubdit Stoicus *cap.* 25.) *quin ſe exemerit turbæ, & altius ſteterit, quiſquis deſpexit laceſſentes. Proprium eſt magnitudinis veræ, non ſe ſentire percuſſum.* Altiora ſunt. Profectò maius, ſentire & non demonſtrare ſenſus. Adhuc altius, ignorantiam affectare, ne ſit ſtudium ultioni. Demùm optimum & maximum, pro iniuria conferre gratiam, ne compellatur procedere in dedecoris vindictam.

al. M.

Hieron

Quare iniuriæ prætermittēda ſine ultione?

Senec.

Idem.

Quæ cōmendabi ia, in iuriâ acceptâ

3 Haud latet peritos latinitatis, *Tangi* accipi pro *percuti.* Unde frequenter, *Tangi de cœlo*, *Conſcientiâ tangi*: Lucret. 1. de *Rer. natur.* v. 62. *Nec tangitur irâ.* Virgil. 9. *Æneid.* v. 138.

Tangi pro Percutis.

——*Nec ſolos tangit Atridas*
Iſte dolor.

Virgil.

Modò in Chriſto Domino contemplemur exemplum. Cùm iret ſanaturus filiam Archiſynagogæ Principis Iari, turbâ innu-